

tudi to. Lk čl. 41 veli: kršćansko življenje v nekem oziru izvira in zavisi od škofa. Zato naroča, naj se skrbi, da se vse božje ljudstvo polno in dejavno udeležuje istih opravil, zlasti iste evharistije v skupni molitvi in okrog istega oltarja, ki mu predsuduje škof, obdan od svojega duhovništva in strežnikov. Mutatis mutandis velja isto za župnika, ki je škofov namestnik (čl. 42). V občestvenem obhajanju župnijske nedeljske maše se bo razvila zavest župnijskega občestva, posredno pa tudi zavest Cerkve, saj župnija v nekem oziru predstavlja po vesoljnem svetu razširjeno Cerkev. Pri občestvenem obhajanju evharistije se med kristjani utrjuje vez ljubezni in edinstvi, duše se napolnjujejo z milostjo. V pričakovanju drugega prihoda Kristusovega, ki je z njim povezano vsako obhajanje evharistije, vernikov ne bo zastrupljal posvetni duh, dasiravno bodo zavzeti za napredak v državljskem življenju in ga bodo po svojih močeh pospešavali tudi sami.

Skušnja uči, da lepo oblikovana božja služba na vernike kar najbolj mogočno in ugodno vpliva. Lepo oblikovana, zlasti po dejavnem sodelovanju, naj bi bila nedeljska služba božja, če naj prinese koristi, ki jih od nje opravičeno pričakujemo.

FILIP KAVČIČ

LITURGIJSKA OBNOVA VATIK. SABORA I OSOBNA POBOŽNOST

Vatikanski je sabor na kraju 2. zasjedanja prihvatio opširan dokumenat u vezi s obnovom liturgije. Prvi je korak učinjen uvodenjem materinskog jezika za poslanicu i evanđelje. Slijedit će još druge opsežne reforme i prilagođavanja — npr. obzirom na vjenčanje, pogreb itd. — tijekom slijedećih godina, kad odigra svu svoju ulogu pokoncilska komisija koja ima da radi prema uputstvima sabora.

Kako bi liturgijska obnova mogla dovesti i do nekih nesporazumaka, ovdje bih želio iznijeti nekoliko misli o odnosu između liturgijske obnove i osobne pobožnosti.

Nova je liturgijska Uredba posve jasno proglasila prednost liturgije nad osobnim pobožnim vježbama. To prvenstvo liturgiji pristoji, jer po njoj sam Krist nastavlja svoja svećeništvo u Crkvi. Tu on obnavlja najveći bogoslužni čin svega stvorenja, svoju žrtvu na križu, i na svijet primjenjuje plod svoga otkupljenja.

Liturgija zaslužuje tu prednost, jer je u njoj sadržan sav poklon i sva zahvalnost Crkve za darove otkupljenja. Uvodnim je načelima svoje Uredbe — i to riječima koje diraju razum i srce — sabor pokazao ljepotu i vrijednost liturgijskog obavljanja Kristovih otajstava. Može se samo željeti, da ta I glava propovijedanjem i razmatranjem postane uvijek više duhovnom svojinom katoličkog puka, a ne nazadnje i svećenika. Uredba pri tom ima i nekoliko izreka o odnosu između liturgijske i osobne pobožnosti. Naglašava vrijednost svojstvenu osobnoj pobožnosti, iako dostavlja da sva osobna molitva mora rasti iz liturgijske i prema njoj se oblikovati. Svaka se naime osobna molitva kršćana konačno obavlja u zajednici Kristova otajstvenog tijela čiji smo udovi mi svi. A molitva Kristova tijela jest upravo crkvena liturgija.

Spomenuta podređenost osobnih pobožnih vježbi ipak ne smije ni na koji način voditi k tome da se one omalovažavaju ili zanemaruju. Naprotiv! Nitko ne smije misliti da je izvršio svoju kršćansku dužnost prema Bogu, u prvom redu svoje molitvene dužnosti, ako se samo potruđi oko pravilnog vršenja liturgije i kod toga ostane. To ne bi nikako odgovaralo shvaćanju Crkve, pa i ako liturgijska Uredba o tome ne govori potanje, nego pravi odnos liturgijske i osobne pobožnosti osvjetljuje skoro mimogred. Premda na ljestvici vrednota liturgijska molitva stoji više od molitve pojedinca, ovdje vrijedi, kao uopće u redu ljubavi, da se u konkretnim odnosajima mora više puta dati prednost manje savršenome pred objektivno savršenijem. Tako će dušobrižna potreba spasavanja ljudi, koji su u pogibelji da duhovno propadnu, dosta često imati prednost pred ne znam kako poželjnim opsežnijim nastojanjima oko liturgije. S jedne strane stoga, što za njih jednostavno nema snagâ ni vremena i jer, s druge strane, prije nego im se otkrije liturgiju mora se ljude pridobiti za vjeru u Crkvu. Apostolu se čak učinilo važnijim naviještati Evanđelje negoli krstiti. Uostalom i Uredba to izražava, kad naznačuje da obavljanje liturgije nije jedina zadaća Crkve.

Bio bi koban nesporazumak, kad bi se htjelo liturgijsku Uredbu tako shvatiti kao da možda ona još nekako trpi osobnu pobožnost i askezu, ali da joj inače ne pridaje ni kakvu posebnu važnost. Takvo bi shvaćanje skoro opet dovelo u pitanje liturgijsku obnovu Crkve. Upravo interesi te obnove traže danas da se još više pazi i njeguje osobna pobožnost. Vjernik naime nije samo član crkvene zajednice i kao takav vezan na

zajedničku liturgijsku pobožnost, nego je i čovjek pojedinac čije je spasenje posve odvisno od njegove vlastite odgovornosti i od osobne odluke. Kao takav mora stoga i taj pojedinac ići k Bogu svojim putem osobne pobožnosti. Nitko, pa ni crkvena zajednica, nije u stanju da mjesto njega preuzme tu odluku o njegovom vlastitom spasenju ili propasti. Iz toga proizlazi da zanemarivanje osobne pobožnosti mora prije ili kasnije dovesti do potkopavanja i mehaniziranja same liturgije. Tko nema nikakve osobne veze s Bogom, taj će uskoro izbjeći vezu i s liturgijskom molitvom zajednice. Ako se osobnim razmatranjem ne podržava život obavljenih otajstava, liturgijski se oblici svojim ponavljanjem posvakidašnje i istroše. A kad takvo bogoslužje postane pukim vanjskim služenjem, tada se obistinjuje riječ Sv. pisma: »Ovaj me narod štuje usnama, a srce mu je daleko od mene« (Mt 15, 8). Onda takva molitva ima pred Bogom samo vrlo malenu ili nikakvu vrijednost.

Na taj način ne bi u svojoj nutrini ispražnjena liturgijska služba imala ništa upliva na nutarnje preoblikovanje čovjeka, za čim liturgijska molitva i obavljanje otajstava, iza klanjanja i štovanja Boga, posebno teži. U molitvi uskrsnog utorka molimo, »da u životu obdržavamo što smo primili u vjeri«. Tek ostvarenjem onoga što izražava liturgijska simbolika i na što navode liturgijske molitve postaje obavljanje otajstva plodno za naš život i rad. Inače se završava napuštanjem kuće Božje i ostaje bez ikakvog upliva na privatni, zvanični, bračni, privredni, politički i socijalni život. Liturgija oblikuje život — što vrijedi za svećenika jednako kao i za laika — samo onome koji se u nju osobno udube i koji je iskoristi u propovijedi i u predavanju. Liturgija nam zaista daje mnogo pobuda k tome, ali se njeno blago mora iskopati vlastitim naprežanjem. Samo po sebi ona nije dostatna za kršćansko oblikovanje svijeta i života kako ga traže mnogovrsne potrebe našeg vremena. Prije svega treba da dobro zasnovana askeza i svladavanje naše grešnosti i slabosti pripremi tlo sakramentalnoj milosti. Smjene što ga božanski sijač sije svetim otajstvima zaista je uvijek dobro, ali donosi rod samo ako vodimo brigu oko prikladne zemlje u svojoj vlastitoj duši. Katkad se rast u Kristu, učestvovanjem u sakramentalnom životu smatra jednostavnim kao organski rast u prirodi koji nužno slijedi svoj nutarnji životni zakon. U stvari je preduvjet našega rasta u Kristu intezivno sudjelovanje s naše strane. Sigurno je da liturgija za nj pruža najvažnije: pravu božansku

moć, ali da se ona s uspjehom primjeni, potreban je naš osobni napor. Dva činioca djeluju kod našeg spasenja: božanski koji u nama djeluje osobito obavljanjem svetih otajstava i sakramentima, te ljudski koji se sastoji od našeg sudjelovanja. Ako manjka čovječja suradnja, sva liturgija i milost ostaju besplodnima. Liturgija zove i traži napor čovjeka, a čovječji napor zove i traži milost koja nam, iako ne isključivo, dolazi liturgijom.

Na taj način između liturgije i osobne pobožnosti ne postoji, kako neki misle, nikakva opreka nego nedjeljiva veza, i to takva da jedna ne može postojati bez druge. Pobožnost koja bi se ograničila na samo liturgijsko-sakramentalno obavljanje svetih otajstava, a da se ujedno ne trudi uvijek dublje shvatiti njihov smisao i utisnuti ga u sav svoj privatni i javni život; pobožnost koja ne bi bila povezana s isto tako jakom težnjom prići bliže Bogu svojim osobnim životom i sve više nasljedovati Krista, takva bi se pobožnost skrutila u neplodnom liturgijsko-sakramentalnom automatizmu. Da, takva pobožnost ne bi mogla ostati po sve pošteđenom a da joj se ne predbaci izvjestan magizam. S druge strane, isto tako i duhovnost koja bi nastojala odijeliti ljudsko nastojanje od liturgijsko-sakramentalne podloge i koja bi se izivljavala sasvim privatno, bez svjesnog sudjelovanja u bogoslužju cjelokupne Crkve kako ga predstavlja liturgija, promašila bi svoju svrhu. Otkad smo primljeni u Kristovu vidljivu zajednicu Crkve i pošto samo preko nje možemo postići svoj spas, mora sva naša osobna molitva i asketsko nastojanje uvijek iznova utjecati u životnu rijeku čitave Crkve koja ga oblikuje i nekako nosi. Od tada se ne možemo BOGU dopasti, ako stojimo sa strane obavljanja i molitve Kristova otajstvenog tijela. U kršćansko djelo spasenja neodjeljivo spada zajedno ono što čini Bog i ono što moramo činiti mi. Sveti je Augustin kazao: Stvoreni smo bez našeg sudjelovanja, ali se nećemo spasiti bez naše suradnje. Sam nam je Krist pružio najljepši primjer takve sinteze. Slavio je liturgijske blagdane izraelskog naroda, ali je s druge strane isto tako jasno naglasio u govoru na gori: »A ti, kad moliš, uđi u svoju skrivenu sobu, zatvori vrata te se pomoli svom Ocu u tajnosti« (Mt 6, 6).

Pravo shvaćena liturgijska pobožnost dakle cijeni osobnu molitvu, razmatranje, ispit savjesti i druge kršćanskom tradicijom prokušane vježbe. Jednostrano ograničavanje na liturgijske čine donijelo bi sa sobom još jednu opasnost, naime po-

novni povratak u liturgijski geto. Služenje Bogu, što liturgiji daje smisao i smjer, bez sumnje je prvo i najveće što čovjek može iskazati svojem Spasitelju i Otkupitelju, ali ipak nije jedino.

Kršćanin nalazi Boga samo putem brata. Vjerniku je predan svijet i sva njegova područja, da ih posveti i po Kristu dovede natrag k Bogu. Zacijelo se to posvećenje svijeta (consecratio mundi) vrši u prvom redu i u temelju po liturgiji, ali ona za naše diferencirane prilike sadrži premalo naputaka za konkretno provođenje tog posvećenja obitelji, raznih zvanja i ljudskog društva. Smatrati da je u njegovanju liturgije uključen sav pastoral i djelovanje kršćana u svijetu vodilo bi isto tako u stranputicu kao kad bi se to njegovanje cijeno posve dostatnim za osobno preoblikovanje samog sebe u Kristu. Nešto se takovo ne može od liturgije ni tražiti, kad je njezina zadaća druga. U pobožnosti dakle vjernika treba poticati osobnu i socijalnu inicijativu, da se svijet učini kršćanskim.

U prvom redu liturgija upliva samo na ljude koji vjeruju. Nevjerniku ili čovjeku koji stoji sa strane još preostaje dug put da je shvati. Za to se traže iscrpne apostolske i studiozne predradnje. Bilo bi proti shvaćanju Crkve — koja nije samo liturgiju postavila u novo svjetlo nego je isto tako pozvala kršćane na katoličku akciju i na rekristijanizaciju sekulariziranog svijeta — kad bi se sada, pozivanjem na liturgijsku Uredbu, mislilo da se tom nužnom apostolskom radu može davati manje važnosti. Ako bi se zbog njegovanja liturgije braća izgubila, promašili bismo i drugu svrhu liturgije, spasenje ljudi.

Nikad ne smijemo zaboraviti da je najviši kulturni čin prema Bogu, što ga je izvršio naš veliki svećenik Isus Krist na križu, ujedno bio i najveći čin bratske ljubavi. On je otkupljenjem ljudi proslavio Boga. Stoga je i mogao izjednačiti drugu zapovijed prvoj, bratsku ljubav Božjoj ljubavi.

Crkva je tijekom dugih stoljeća svoje povijesti u djelu spasenja jedanput više naglašavala ljudsku i osobnu suradnju, a drugiput našu liturgijsku i bivstvenu povezanost s Kristom i s Bogom, a da nije ni na kakav način isključivala jednu od tih dviju strana. U zadnjim je desetljećima Crkva kao zajednica Kristova tijela otvoreno polagala veći naglasak na stranu liturgije, sakramenata i žrtve. Nije se to događalo bez posebnog vodstva Duha Svetoga. Živimo u svijetu koji sve više

gleda na stvarnost trijezno. U znaku smo svjetskog sjedinjavanja na političkom i gospodarskom polju. Individualno treba da uzmakne na korist skupnog, da bi čovječanstvo moglo uopće dalje postojati kao cjelina. Prema toj promjenjenoj svjetskoj situaciji i Božji Duh stavlja na sve vidnije mjesto one vjerske istine i stvarnosti koje su prikladne, da upravo ovaj svijet pokrste i opet ga po Kristu privedu k Bogu. Ali Crkva koja u sva doba mora čuvati svoju općenitost i cjelovitost ne smije nikada dopustiti da snažnijim naglašavanjem bitnoga i skupnoga — koji dolazi do izražaja u liturgiji kao bogoslužju Kristova otajstvenog tijela — bude potlačena druga strana. Dandanas se mora više paziti na njegovanje osobne pobožnosti, da ne bi težnja prema skupnoj pobožnosti vodila u vjerski kolektivizam, sa svim njegovim posljedicama, poznatima s drugih područja, a od kojih je najgora što biva

PRED ČETVRTIM LITURGIJSKIM SASTANKOM KLERA

Liturgijska zbilja, koju su učenjaci brižljivo proučavali, s mnogo umijeća i ljubavi izlagali, poprimila je na Drugom Vatikanskom saboru »Uredbom o svetom bogoslužju« nove, jedre i zaobljene obrise neslućene ljepote i obnove snage. Odredbe, koje niču iz spomenutih saborskih odluka, napose one, koje sadrži »Uputa za ispravno provođenje uredbe o svetom bogoslužju«, iziskuje od nas puno razumijevanje, nesebično zalaganje i dosljednu svestranu provedbu. U prvi, temeljni, nezaobilazni stupanj provedbe spomenutih dokumenata, a i svih, koji će slijediti u vezi s njima, ulazi svakako valjana liturgijska kateheza. Bez nje bila bi svaka liturgijska obnova poput nebodera bez pravilno osnovanih i solidno izvedenih temelja.

Uvijek su liturgija i kateheza bile nerazdruživo povezane, jer je već liturgija i svojom pojavnom, osjetnom stranom zbijanja neprestana kateheza, koja naznačuje i naglašuje duhovni svijet, a ujedno ga izgrađuje nedostiživom moći. Liturgija kao kateheza čini to i svojim izričajima ljepote, koji su pristupačni oku i uhu, a popraćuje pokretima, što proizlaze iz punine Duha.

Međutim liturgijske obnove nema i ne može biti, a da joj ne prethodi zdrava i svestrana kateheza djece i odraslih. Budući da na tom području valja još mnogo učiniti, liturgijska kateheza je predmet naših razmatranja na svećeničkom sastanku za vrijeme od 23—25. veljače 1965. godine.

Dr I. ŠKREBLIN